

PREDLOG PRENOVE UKREPOV ZA OHRANJANJE BIOTSKE PESTROSTI TRAVIŠČ

Biološki inštitut Jovana Hadžija ZRC SAZU

IZHODIŠČE PROBLEMA

Obstoječi kmetijsko-okoljski ukrepi so neučinkoviti in neustrezni za uresničevanje cilja ohranjanje biotske in krajinske pestrosti v kmetijski krajini.

VSEBINSKA neustreznost

- ukrepi niso ciljno definirani, tj. niso definirani za različne tipe travišč, ki so ciljni v posameznem območju
- dopustnost kmetijskih praks, ki negativno vplivajo na stanje biotske pestrosti
(gnojenje, paša, povijanja pokošene vegetacije v bale, siliranja pokošene vegetacije, mulčenje, izsuševanje, apnenje, uporabe FFS, TTM, TDM, DTM, neustrezen čas, frekvenca, obseg košnje)

PROSTORSKA neustreznost

- potencialna območja izvajanja ukrepov so neustrezno definirana glede na obseg prisotnih različnih tipov travišč
(npr. KOP ukrep STE – ciljna vrednost v PUN 2015–2020 le 77 ha, 4 območja!)
- ukrepi niso prostorsko usklajeni glede na različne kmetijske prakse, ki so potrebne za ohranjanje različnih tipov travišč
(npr. prekrivanje con vpisa KOP ukrepov VTR in MET)
- pomanjkljivo upoštevanje različnih naravnogeografskih razmer

ORGANIZACIJSKA neustreznost

- zahtevni pogoji upravičenosti
- neustrezna višina plačil in kontrola izvajanja
- nezadostno vrednotenje uspešnosti predpisanih kmetijskih praks v posameznem ukrepu

PREDLOG REŠITVE PROBLEMA

Nova zasnova ukrepov naj temelji na **ciljno** (vsebinsko in prostorsko) **naravnanih**, **rezultatsko usmerjenih** ukrepih.

Predlog prenove

- Izhodiščni element prenove/nove zasnove = **tip travišča** (vegetacijski tip)

Tip travišča = t., na katerega so vezani HT (Physis) oz. rastlinske in živalske vrste s podobnimi ekološkimi potrebami.

Tipi travišč se razlikujejo glede na:

- ❖ vlažnost tal (suha, polsuha, vlažna, mokrotna)
- ❖ hranljivost tal (oligotrofna, mezotrofna, evtrofna)
- ❖ pH tal (karbonatna, kisla)
- ❖ globino in teksturo tal (plitka, globoka; skeletna-kamnita, peščena, glinasta,...)

→ različne kombinacije abiotских dejavnikov → **različni tipi travišč** → **različni ukrepi!**

- Zasnova ciljno naravnanih in rezultatsko usmerjenih ukrepov v posameznem (Natura 2000) območju zahteva:
 - definiranje **ciljnih tipov travišč**
 - definiranje **kazalnikov/indikatorjev** ugodnega oz. ciljnega stanja posameznega tipa travišča in metod spremljanja stanja indikatorjev → **uvajanje rezultatskih in mešanih shem**
 - spremljanje stanja kazalnikov/indikatorjev** posameznih tipov travišč
 - opredelitev **smernic za priporočljivo rabo** za posamezen ciljni tip travišča (cilj = izboljšanje stanja!)
 - prostorsko uskladitev izvajanja ukrepov**, ki so v območju opredeljeni kot ključni za ohranitev/vzpostavitev ciljnega stanja različnih tipov travišč.

Prednosti prenove:

- uspešnejše doseganje naravovarstvenih ciljev (različni tipi travišč!) za katere je težko predpisati enotno kmetijsko prakso

Bistvena slabost obstoječih KOP ukrepov: npr. HAB predpisuje enotno kmetijsko prakso za kar 20.000 ha različnih tipov travišč (ciljna vrednost v PUN 2015–2020)!

- upoštevanje lokalnih naravnogeografskih razmer

Ekološka niša vrste/HT se lahko razlikuje v različnih naravnogeografskih regijah Slovenije!

- rezultatske in mešane sheme – večja zavzetost kmeta pri izvajanju kmetijskih praks, ki so zanj bolj fleksibilne

- rezultatske in mešane sheme – jasna povezava med plačilom in naravovarstvenimi učinki izvedenih kmetijskih praks

- večja ciljna naravnost ukrepov (vsebinska, prostorska, organizacijska)

Pomanjkljivosti prenove:

- pomanjkljive podatkovne podlage
 - kartiranja HT: prostorsko in časovno omejena, subjektivnost metode;
 - fitocenološki popisi: prostorsko in časovno omejeni, javno le omejeno dostopni
- omejene kadrovske kapacitete za kartiranje/fitocenološko evidentiranje tipov travišč v "belih lisah" (Natura območjih) Slovenije
- finančne omejitve za izvedbo kartiranja/fitocenološko evidentiranje tipov travišč v "belih lisah"

Možne rešitve:

- ciljno načrtovano, postopno fitocenološko evidentiranje tipov travišč "belih lis" za pridobitev izhodiščnega stanja
- aplikacija rezultatov CRP V4-1814
"Analitične podpore za večjo učinkovitost in ciljnost kmetijske politike do okolja in narave v Sloveniji"
- aplikacija rezultatov CRP V4-2019
"Trajnostni modeli kmetovanja na območjih Natura 2000"
- aplikacija rezultatov projekta BID-REX

POTENCIALNA, MANJ UČINKOVITA REŠITEV za izboljšanje stanja biotske pestrosti v kmetijski krajini

= **PRENOVA OBSTOJEČIH NARAVOVARSTVENIH KOP UKREPOV** (HAB, MET, VTR, STE)

Ta je nujna v primeru, če bo vpis v te ukrepe mogoč tudi v sklopu bodoče SKP!

KLJUČNI PROBLEM

prostovoljni pristop v ukrepe (četudi so ukrepi ustrezno zasnovani)

PREDLOG DELNE REŠITVE PROBLEMA

Vključitev kmetijskih praks, ki najbolj negativno vplivajo na biotsko pestrost, v pogojenost (GAEC 2, GAEC 9, GAEC 10) in Natura plačila.

**PREDLOG VSEBINSKE PRENOVE NARAVOVARSTVENIH KOP UKREPOV
HAB, MET, STE**

VTR – prenova poteka v okviru pilotnega projekta *Preizkus dvostopenjskega izvajanja ukrepa VTR*

Operacija POSEBNI TRAVIŠČNI HABITATI

HAB

Ime aktivnosti	Obstoječe stanje	Predlog prenove
HAB_KOS obveza	Košnja ni dovoljena do 30.6. (različni datumi po regijah SLO)	nespremenjeno
	Paša ni dovoljena do 30.6. (različni datumi po regijah SLO)	<ul style="list-style-type: none"> ○ Paša po 30. 6. je dovoljena le na suhih traviščih na karbonatnih tleh. ○ Obtežba max 0,3 GVŽ/ha/leto. ○ Ni dovoljeno dohranjevanje živali na pašniku.
HAB_ORGG obveza	Gnojenje samo z organskimi gnojili v omejeni količini (do 40 kg N/ha/leto)	<ul style="list-style-type: none"> ○ Gnojenje z organskimi gnojili ni dovoljeno.
	Uporaba mineralnih gnojil ni dovoljena	nespremenjeno
HAB_MRVA izbira	Spravilo mrve s travinja	<ul style="list-style-type: none"> ○ Postane obvezna zahteva.
HAB_NPAS izbira	Za GERK-e, velikosti najmanj 0,3 ha, v tekočem letu na travniku površina strnjenelega nepokošenega pasu, ki se pokosi naslednje leto, znaša 5 do 10 % površine travnika	<ul style="list-style-type: none"> ○ Postane obvezna zahteva ali element EKOSHEME. ○ Nepokošena površina, ki se kosi naslednje leto, znaša 30% površine travnika. ○ Nepokošena površina se naj prostorsko izmenjuje med leti, vendar nikoli to ne sme biti le najslabši/robni del travnika. ○ Na površinah ≥ 1ha se pušča mozaik nepokošenih površin, ne pa strnjenelega dela (min. površina enega dela =10 % celotne nepokošene površine)
HAB_BIO obveza	–	<ul style="list-style-type: none"> ○ Na travniku ni dovoljeno: <ul style="list-style-type: none"> - preoravanje - mulčenje - valjanje travišč po brananju - komprimiranje pokošene trave - zatavljanje in dosejevanje s TTM, TDM, DTM - nasipavanje - požiganje - izsuševanje (mokrotni HT) - apnenje - uporabljati FFS
ali		
element GAEC 2, GAEC 9 (v primeru, da bo v novi SKP veljal tudi za travišča) in GAEC 10		

Operacija TRAVIŠČNI HABITATI METULJEV

MET

Ime aktivnosti	Obstoječe stanje	Predlog prenove
MET_KOS obveza	Košnja ni dovoljena med 15. 6. in 15. 9.	○ Košnja ni dovoljena do 31. 8.
	Paša ni dovoljena med 15. 6. in 15. 9.	○ Paša ni dovoljena.
	–	○ Višina košnje: 10–15 cm nad tlemi.
MET_NPAS obveza	Za GERK-e, velikosti najmanj 0,3 ha, v tekočem letu na travniku površina strnjene nepokošene pasu, ki se pokosi naslednje leto, znaša 5 do 10 % površine travnika	○ Nepokošena površina, ki se kosi naslednje leto, znaša 30 % površine travnika.
	Nepokošeni pas se mora v naslednjem letu pokositi po 15. 9.	○ Nepokošeni pas se mora v naslednjem letu pokositi po 31. 8.
	Obvezno je spravilo travinja s površine tega pasu.	○ Obvezno je spravilo travinja v obliki suhe mrve s površine tega pasu.
	Če je površina, vključena v zahtevek v obsegu 10 ha ali več, je strnjen nepokošeni pas lahko v dveh ali več delih, pri čemer ta nepokošeni pas ne sme biti manjši od 0,05 ha in večji od 1 ha.	○ Če je površina, vključena v zahtevek v obsegu 10 ha ali več, je strnjen nepokošeni pas lahko v dveh ali več delih, pri čemer posamezen nepokošeni del ne sme biti manjši od 0,05 ha in večji od 1 ha, skupna površina nepokošenih delov mora znašati 3 ha ali več.
	Nepokošeni pas ne sme biti na istem delu GERK dve leti zaporedoma.	nespremenjeno + ○ Nepokošena površina nikoli ne sme biti le najslabši/robni del travnika. ○ V primeru prisotnosti vrst žuželk z gregarnimi preadultnimi stadiji, se letno določi površina, ki ostane nepokošena.
MET_MRVA izbira	Pokošena trava se pospravi v obliki suhe mrve, siliranje ni dovoljeno.	○ Postane obvezna zahteva.
Gnojenje	Prepovedano vse leto.	nespremenjeno ali element GAEC 9*
Mulčenje	Prepovedano vse leto.	nespremenjeno ali element GAEC 9*
MET_BIO obveza ali element GAEC 2, *GAEC 9 (v primeru, da bo v novi SKP veljal tudi za travišča) in GAEC 10	–	○ Na travniku ni dovoljeno: - preoravanje - brananje - valjanje travišč po brananju - komprimiranje pokošene trave - zatavljanje in dosejevanje s TTM, TDM, DTM - nasipavanje - požiganje - izsuševanje - apnenje - uporabljati FFS ○ Ročno odstranjevanje ITRV (izjeme robni deli travnika; večje zaplate strnjenih sestojev ITRV na travniku)

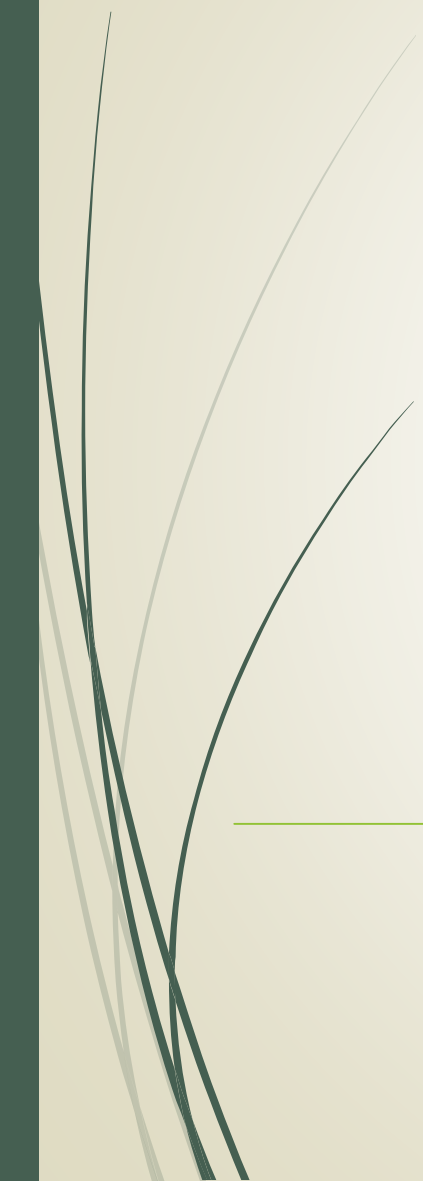
Operacija STELJNIKI

STE

Ime aktivnosti	Obstoječe stanje	Predlog prenove
STE_KOS obveza	Košnja je dovoljena od 1. 8.	nespremenjeno
	Vsako leto se lahko pokosi od 40 do 60 % površine GERK, pri čemer se GERK ne sme razdeliti na robni in osrednji del.	nespremenjeno + ○ V primeru prisotnosti vrst žuželk z gregarnimi preadultnimi stadiji se letno določi površina, ki ostane nepokošena.
	Obvezno je spravilo travinja.	○ Obvezno je spravilo travinja v obliki suhe mrve.
	Isti del GERK ne sme biti nepokošen dve leti zaporedoma.	nespremenjeno**
	–	○ Višina košnje: 10–15 cm nad tlemi.
Gnojenje	Prepovedano vse leto.	nespremenjeno ali element GAEC 9*
Mulčenje	Prepovedano vse leto.	nespremenjeno ali element GAEC 9*
Paša	Prepovedana vse leto.	nespremenjeno ali element GAEC 9*
Nasipavanje	Ni dovoljeno.	nespremenjeno ali element GAEC 9*
Zatravljanje in dosejevanje s TTM, TDM, DTM	Ni dovoljeno.	nespremenjeno ali element GAEC 9*
STE_BIO obveza ali element GAEC 2, *GAEC 9 (v primeru, da bo v novi SKP veljal tudi za travišča) in GAEC 10	–	○ Na travniku ni dovoljeno: - preoravanje - brananje - valjanje travišč po brananju - komprimiranje pokošene trave - požiganje - izsuševanje - apnenje - uporabljati FFS ○ Ročno odstranjevanje ITRV (izjeme robni deli travnika; večje zaplate strnjenih sestojev ITRV na travniku)
**STE_KOS_nizka barja obveza ali element GAEC 2	–	○ Košnja lahko le na vsake 2–3 leta.
**STE_KOS_visoko šašje obveza ali element GAEC 2	–	○ Košnja širokolistnih visokih šašev: enako kot osnovna STE_KOS obveza (od 40 do 60 % površine GERK vsako leto) ○ Košnja ozkolistnih visokih šašev (tj. na zelo mokrotnih tleh ali v močvirjih): 1x v obdobju 5 let/vpisa; lahko se ne pokosi, če nivo vode ne dopušča.

HVALA VSEM, ki ste vztrajali ob predstavitvi do tega trenutka!

Predstavitev je nastala v okviru **CRP V4-2019**
"Trajnostni modeli kmetovanja na območjih Natura 2000"